

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного
університету від 25 серпня 2016 року
(протокол № 1)

**ОСНОВИ ТЕОРІЇ МУЗИКИ
ТА ГРА НА МУЗИЧНОМУ ІНСТРУМЕНТІ**

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 024 Хореографія**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Бердянським державним педагогічним університетом

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: старший викладач кафедри хореографії
Ємельянова Олена Юріївна.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «16» червня 2016 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «*Основи теорії музики та гри на музичному інструменті*» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Хореографія. Фітнес» спеціальності 24 Хореографія.

Предметом навчальної дисципліни є базовий рівень знань та вмінь з основ теорії музики та гри на музичному інструменті, який включає теоретичні положення, закономірності розвитку музичного мистецтва.

Міждисциплінарні зв'язки: «Ритміка» (розвиток почуття ритму, музичної пам'яті), «Мистецтво балетмейстера» (формування навичок роботи з музичним матеріалом, його детальній аналіз, взаємозв'язок засобів музичної та хореографічної виразності), «Теорія та методика класичного танцю», «Теорія та методика народного танцю» (робота з концертмейстером, принципи та закономірності підбор репертуару до оформлення уроків, поняття стилю).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «*Основи теорії музики та гра на музичному інструменті*» є ознайомлення студентів з основними елементами музичної мови, їх взаємозв'язками та значенням в музичній формі, розвиток уміння орієнтуватися в музичному просторі, розвиток навичок гри на музичному інструменті та підготовка майбутніх учителів хореографії до творчої співпраці з концертмейстером.

1.2. Основними завданнями дисципліни «*Основи теорії музики та гра на музичному інструменті*» є:

- ознайомлення зі специфікою музичного мистецтва;
- вивчення основ музичної грамоти, теорії музики, елементів функційної гармонії; розуміння основних засобів музичної виразності;
- розвиток музичного слуху, пам'яті, почуття ритму, вміння визначати на слух мелодійний напрямок музичних фрагментів;
- ознайомлення з будовою музичного інструменту та розташування клавіш на клавіатурі;
- формування навичок постановки рук, посадки за музичним інструментом.
- опанування різних видів штрихів, техніки виконання, прийомів звуковидобування, агогікою;
- формування й розвиток навичок самостійного вивчення музичних творів різного стилю й характеру;
- розвиток навичок виконання сольних творів;
- розвиток творчих навичок підбору на слух, транспонування;

- виховання музичного смаку та інтересу до виконавського мистецтва.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких **компетентностей**:

Загальні компетентності

- *Інструментальні*: здатність до організації та планування, вміння застосовувати базові загальні знання, правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями (неофіційним, офіційним та науковим), вільно застосовувати наукові та хореографічні терміни; вміння працювати з комп'ютерними програмами; здатність розв'язувати проблеми і приймати рішення, здійснювати пошук інформації з різних джерел.

- *Міжособистісні*: здатність до критичності та самокритичності, застосовувати організаторські здібності, поважати творчі знахідки людей мистецьких професій.

- *Системні*: здатність застосовувати знання на практиці, використовувати дослідницькі навички та вміння, проявляти лідерські якості, креативність, самостійність творчого мислення, прагнення до пошуку індивідуального хореографічного стилю, бажання досягти успіху в професійній сфері.

- *Етичні*: знання та дотримання принципів етичного кодексу хореографа (творча незалежність, відповідальність тощо) педагогічної етики; повага гідності учасників навчально-виховного процесу.

Фахові компетентності

Загально-професійні (базові)

- Здатність використовувати основи теорії і практики хореографічного і музичного мистецтва в професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес у закладах культури, освіти і спорту.

- Здатність до рефлексії, самовдосконалення і підвищення рівня професійної майстерності.

- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Спеціалізовано-професійні

- Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні та творчому процесі; застосовувати вербальний коментар в процесі навчання в лаконічній та доступній формі.

- Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в галузі хореографії.

Та демонструвати такі результати навчання:

Знання	ПРЗ 2. Здатність застосовувати знання з теорії музики та навички гри на музичному інструменті; співпрацювати з концертмейстером, аргументовано підходити до вибору музичних творів в педагогічній діяльності та балетмейстерській творчості.
Уміння	ПРУ 3. Уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здійснювати комунікаційну взаємодію за допомогою соціальних мереж; систематизувати прийоми створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.
Автономність і відповідальність	<p>ПРК 1. Здатність орієнтуватися в основних подіях, які відбуваються в Україні, в світовому мистецькому хореографічному просторі, визначати і формулювати проблеми, вміти аналізувати їх, виражати власну думку, вирішувати спірні питання щодо особистісних переконань та етичних міркувань.</p> <p>ПРК 2. Здатність використовувати знання професійного дискурсу, термінології свого фаху, джерел поповнення лексики української та іноземної мов; уміння спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, дотримуватися етики ділового спілкування; пояснювати фахівцям і нефаківцям інформацію, ідеї, проблеми, рішення у сфері хореографічного мистецтва; аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних та прийняття професійних рішень.</p>
Автономність і відповідальність	<p>ПРАВ 2. Здатність демонструвати готовність до освоєння нової професійної інформації за допомогою самоосвіти; представляти і оцінювати власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.</p> <p>ПРАВ 3. Здатність визначати стратегічні цілі професійної діяльності, шукати новаторські ідеї для пропаганди хореографічного мистецтва, українських національних традицій та здорового способу життя.</p>

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 10 кредитів / 300 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Музика як вид мистецтва знайомить студентів з базовими поняттями дисципліни: «мистецтво», «музика»,

взаємозв'язок і взаємодія музики й пластики. Музика в системі різних видів мистецтв. Функції мистецтва в суспільстві. Класифікації різних видів мистецтва. Музика та хореографія.

Значення музики в житті людини. Види музичної діяльності: композиторська, виконавська, слухацька, їх характеристика. Склад симфонічного та українського народного оркестрів. Основні відомості про музичні інструменти, різноманітність оркестрових груп та їх темброве багатство.

Звук як фізичне явище. Основні компоненти музичного мистецтва: музичні звуки, музична інтонація.

Характеристика тривалості, гучності та тембру звуку. Поняття резонансу. Архітектурна та музична акустики.

Формування музичної системи. Поняття звукоряду. Натуральний звукоряд як природна основа музичної системи.

Поняття діапазону та регістру. Розподіл звукоряду на октави. Музичний стрій.

Змістовий модуль 2. Музичні засоби виразності.

Музична термінологія

Мелодія, як основний засіб виразності музичного твору. Принципи розвитку мелодії та характер мелодичної лінії. Кульмінація, як момент найбільшої напруги у розвитку мелодичної лінії.

Динаміка та динамічні відтінки. Основні риси вокальної та інструментальної мелодії.

Взаємозв'язок змісту та форми в музиці. Структура музичної «тканини». Музичний склад та його основні види: монодичний, поліфонічний та гармонічний.

Поняття фактура. Характеристика видів фактури та її вплив на характер музики. Гармонічна та ритмічна фігурації.

Поняття темпу. Види постійних темпів. Розподіл на повільні, помірні та швидкі темпи, їх позначення італійськими термінами. Терміни, що вказують на відхилення від основного темпу. Поняття агогіка. Характеристика різних засобів звуковидобування. Основні види штрихів, динамічні акценти, артикуляція.

Музична італійська термінологія позначення темпу, динаміки, характеру музичного твору.

Змістовий модуль 3. Музичні стилі і жанри

Поняття музичний стиль. Музичні образи та засоби їх втілення. Система музичного мислення епохи - історичний стиль (бароко, класицизм, ренесанс). Характерні риси національної культури (стиль української класики) та авторський стиль, індивідуальні особливості композитора (стиль Б.Лятошинського).

Поняття музичного жанру. Походження та розвиток жанрів. Первинні жанри, які склалися в народній музиці: пісня, танок, марш та їх значення в розвитку жанрової різноманітності. Характеристика танцювальних жанрів в музиці (вальс, танго, полька, гопак та інші).

Жанрова класифікація. Вокальні та інструментальні жанри, їх характеристика. Жанрові підгрупи.

Змістовий модуль 4. Система нотної фіксації в музиці

Основні питання запису музики протягом усієї історії музичного мистецтва. Нотація, як система графічних знаків для запису музики. Літерні нотації у Греції з часів Піфагора. Невменна нотація у Західній Європі в VII-VIII столітті, їх характеристика та вплив на розвиток нотного письма. Реформа Гвідо Аретинського. Давньоруська знаменна нотація, як оригінальна система запису церковних наспівів. Мензуральна нотація.

Елементи сучасного нотного письма, запозичені з лінгвістики, літератури, математики. Нота, як знак для запису музики. Правопис нот і штилів.

Основний поділ тривалостей. Пауза, її зображення та тривалість. Особливий або вільний розподіл тривалостей. Утворення тріолі, квінтолі, секстолі, септолі та їх характеристики. Знаки збільшення тривалостей. Визначення функції крапки, ліги біля ноти, фермати. Знаки спрощення та скорочення нотного письма

Нотний стан та система ключів у нотній графіці. Основні ключі, їх функції.

Змістовий модуль 5. Музична морфологія

Ритм та його значення в музичному мистецтві. Ритмічний рисунок або ритмічна лінія в одноголосній музиці. Типові риси ритмічних рисунків, які використовуються у традиційних народних, бальних та сучасних танцях, їх значення для виразності музичних образів. Ритмічні, динамічні та звуковисотні акценти.

Метр, як постійне чергування рівновеликих сильних та слабких долей. Дводольний та тридольний метр. Строга та вільна метрика. Змінний метр в історичних піснях та думах, ліричних баладах та голосіннях.

Синкопа, її виражальність. Міжтактова та внутрішньотактова синкопи. Поняття міждольової та внутрішньодольової синкопи. Поняття поліметрія.

Поняття такту і тактового розміру. Характеристика простих розмірів. Розташування метричних акцентів у простих розмірах. Складні та мішані розміри. Запис тактового розміру. Поняття затакту.

Групування тривалостей в інструментальній та вокальній музиці.

Змістовий модуль 6. Інтервали та акорди

Поняття інтервалів. Основа та вершина інтервалу. Прості інтервали в межах октави. Визначення ступеневої та тонової характеристики інтервалів, назва інтервалу.

Складені інтервали, їх виклад. Викладення інтервалів у мелодичній та гармонічній формі.

Мелодичні інтервали як інтонаційна основа музики, її звукова горизонталь.

Гармонічні інтервали. Утворення гармонічної форми інтервалу як цілісної співзвучності, що має своє забарвлення та колорит, тобто фонізм. Поняття консонансу і дисонансу. Діатонічні та хроматичні інтервали та їх обернення.

Поняття акорду як співзвуччя з трьох та більш звуків, що сприймається як самостійний звуковий комплекс. Акорди терцієвої будови – найпростіші та найпоширеніші серед акордів. Типи акордів.

Тризвук з оберненнями, септакорд з оберненнями. Визначення різниці між співзвуччям і акордом.

Змістовий модуль 7. Функціональна ладова система мажору і мінору

Поняття ладу як системи взаємодії стійких та нестійких звуків, інтервалів акордів, об'єднаних тяжінням до єдиного центру – тоніки. Ладовий звукоряд. Ладові функції та їх роль в організації ладу.

Поняття тональність. Гама. Головні та побічні ступені. Пентатоніка.

Натуральний мажор, характеристика та його побудова. Інтервали в натуральному мажорі. Акорди і їх обернення в натуральному мажорі. Натуральний мінор. Інтервали, акорди в натуральному мінорі.

Мажорні тональності, їх будова. Використання знаків альтерації. Квинтовий ряд дієзних та бемольних мажорних тональностей.

Мінорні тональності, їх побудова. Утворення квинтового ряду дієзних та бемольних мінорних тональностей.

Спорідненні тональності, одноіменні тональності. Поняття транспозиції та способи транспозиції.

Змістовий модуль 8. Музичний синтаксис і музична форма

Структура музичної тканини, її цілісність або розділ на окремі побудови. Основні структурні елементи мелодії.

Характеристика понять інтонація, мотив, фраза, речення. Поняття цезура та її вплив на сприйняття музики.

Поняття період. Період повторної та неповторної будови. Вплив тексту на структуру періоду. Квадратність та не квадратність в періодах. Період як самостійна форма і частина більш складних музичних форм.

Змістовий модуль 9. Музичне виконавське мистецтво.

Інструментальні музичні жанри та форми

Предмет, мета та завдання дисципліни «Гра на музичному інструменті». Міжпредметні зв'язки з фаховими дисциплінами. Значення самостійної роботи. Виконавське мистецтво, види виконавської діяльності.

Слухання фортепіанних мініатюр в виконанні педагога. Складання образно-емоційної характеристики п'єс. Ознайомлення з жанровими рисами та простими формами музичних творів. Вивчення поняття простої форми, її основні властивості та принципи побудови.

Змістовий модуль 10. Постановка рук. Гра вправ та простих мелодій по слуху

Вивчення будови фортепіано, розташування клавіш на клавіатурі. Ознайомлення з діапазоном, регістрами інструмента. Правопис нот і штилів, зображення пауз. Тривалості та їх основний розподіл. Виконання вправ на координацію рухів. Метро-ритмічні задачі.

Виконання вправ окремо кожним пальцем лівої та правої руки в різних октавах. Підбор на слух знайомих мелодій, виконання народних та дитячих пісень. Гра в ансамблі з педагогом, читання з аркуша одноголосних мелодій.

Змістовий модуль 11. «Різні види штрихів та особливості їх виконання»

Гра вправ на різні види штрихів. Вивчення прийомів гри різними штрихами. Розбір та опрацювання різнохарактерних музичних п'єс з використанням штрихів *non legato*, *legato*, *staccato*; одноголосних, двоголосних з'єднань у правій та лівій руках.

Формування навичок розбору нотного тексту. Читання з аркуша, гра в ансамблі.

Поняття альтерації. Гра музичних творів у тональностях до 2-х знаків.

Ознайомлення й прищеплення навичок гри гам C-dur, a-moll, G-dur, e-moll окремо кожною рукою на 2 октави, арпеджіо (короткі та довгі), акорди з 3-х звуків у межах двох октав.

Опрацювання 2-3 етюдів, 10-15 п'єс пісенного, танцювального характеру та п'єс з елементами підголоскової поліфонії.

Змістовий модуль 12. Підбор по слуху

Оволодіння навичками підбору по слуху поспівок і народних пісень. Аналіз будови мелодії, її ритмічних особливостей, визначення тонічного звуку й тональності. Побудова гами, тризвуків, акордів головних ступенів з обов'язковим виконанням окремо кожною рукою в межах двох октав.

Підбір по слуху 5-10 пісень з супроводом найпростішої форми – тонічної бурдонної квінти. Альтерація, поняття квінтового кола. Гра музичних прикладів в тональностях до 4-х знаків.

Побудова гармонійних оборотів: T-D-T (автентичний), T-S-T (плагальний) та застосування їх у супроводі. Виконання гармонійних послідовностей в різних октавах у виді гармонічних інтервалів.

Змістовий модуль 13. Транспонування

Активізація розвитку музичного слуху методом транспонування, співу, гри в ансамблі, читання з аркуша, слухання музичних творів з нотами. Вивчення та виконання легких музичних п'єс. Розбір мелодії, мелодійного малюнку, створення його графічного зображення. Інтервальний аналіз будови мелодій. Транспонування в різні тональності з поступовим ускладненням матеріалу (мелодії, знайомі пісні, легкі п'єси та етюди).

Опрацювання 5-10 п'єс простої форм (полегшені перекладання популярної класичної, естрадної музики). Ознайомлення зі структурою музичної тканини та музичним синтаксисом. Визначення динаміки, темпу. Значення супроводу при виконанні мелодії. Типи акомпанементу (акордовий, фігураційний то що). Гармонійна і ритмічна роль баса.

Вивчення гам C-dur, a-moll, G-dur, e-moll двома руками на дві октави, акорди, арпеджіо.

Змістовий модуль 14. Читання з листа, гра в ансамблі

Навчання вільному швидкому читанню нотного тексту. Прискорене сприйняття нотної графіки, навчання швидкому «схоплюванню» горизонталі, вертикалі, побудова ритмічних формул. Аналіз графічного зображення мелодії, швидке читання мелодійної лінії та мелодійного рельєфу.

Навчання гри не дивлячись на клавіші. Опрацювання 5-10 легких п'єс та етюдів. Виховання елементарних аплікатурних навичок (освоєння різних позиційних формул, аплікатури гам, акордів, арпеджіо).

Опрацювання гами A-dur, 2-3 етюдів із застосуванням гамоподібних видів техніки, 4-5 п'єс ліричного, маршового та танцювального характеру.

Формування навичок гри в ансамблі, вміння чути обидві партії, витримувати темпоритм твору. Ансамблеве виконання двох різнохарактерних п'єс.

Формування навичок роботи зі структурою музичної тканини, вміння диференціювати інтонацію, мотив, фразу, речення.

Змістовий модуль 15. Складні форми

Ознайомлення з поняттями про складні форми, їх основними властивостями. Різновиди складних форм. Соната, її основний композиційний принцип та драматургічна основа. Коло образів та жанрів, що використовуються у сонатній формі. Поняття сонатності. Слухання та аналіз творів сонатної форми.

Опрацювання гам, вправ та етюдів для розвитку свободи піаністичного апарату, впевненого контакту з клавіатурою, активного й точного пальцевого удару.

Характеристика рондо, варіаційної та куплетної форм. Визначення особливостей побудови музичних творів, складених у куплетній формі, рондо та варіацій. Методи з'єднання частин у складній формі в цілісний цикл.

Ознайомлення з принципами розвитку музичної теми та засобами музичної виразності. Слухання творів з нотами. Аналіз розвитку драматургії в складних формах.

Гра п'єс та розбір твору складної форми.

Змістовий модуль 16. Особливості роботи над творами складної форми

Розбір та вивчення легкої сонатини або варіацій. Визначення особливостей роботи над музичними творами складної форми. Читке відокремлення частин, контраст музичних образів. Визначення основних проблем роботи над мелодією (повторювані звуки; довгі звуки і більш дрібні тривалості, які впливають з них).

Формування навичок гри мелодії з супроводом, побудова співвідношення мелодії з акомпанементом.

Ознайомлення з поняттям фактури. Значення співвідношення супроводу з мелодією. Типи акомпанементу (акордовий, фігураційний та ін.), визначення ролі баса. Оволодіння навичками гри різних типів акомпанементу.

Формування навичок гри гам D-dur, h-moll. Опрацювання 4-8 п'єс та етюдів на різні види техніки. Підготовка до технічного заліку.

Змістовий модуль 17. Поліфонічні форми

Прослуховування класичних творів поліфонічної форми. Ознайомлення з творчістю І.С. Баха. Ознайомлення з різними видами поліфонії: підголоскової, контрастної, імітаційної. Аналіз типів поліфонічної фактури, прийомів імітації, структури та основних розділів творів.

Опрацювання 2-3 п'єс з елементами поліфонії. Виховання «горизонтального слухання», балансу звучності різних голосів. Значення темпу, динаміки.

Вивчення гам F-dur, d-moll двома руками на дві октави, акорди, арпеджіо.

Змістовий модуль 18. Особливості роботи над творами поліфонічної форми

Вивчення поліфонічної п'єси І.С.Баха. Оволодіння прийомами гри кантилени. Робота над досягненням співучого звуку, legato, безперервністю розвитку кожного голосу. Поняття фразування. Поняття

артикуляції та орнаментики. Роль ліг, динаміки, агогіки, артикуляції в проголошенні мелодії. Виразні можливості цезур та пауз.

Читання з аркуша легких п'єс. Розбір структури музичних прикладів. Підбір музичних творів по слуху з використанням гармонійного обороту T-S-D-T, функцій K6/4, D7. Транспонування на велику секунду вгору та вниз.

Вивчення гам B-dur, g-moll двома руками на дві октави, акорди, арпеджіо.

Опрацювання 3-4 п'єс різного характеру, виду фактури, темпу.

Змістовий модуль 19. Системна робота над музичним твором

Аналіз змісту музичних творів: характеристика образів; стилістика, жанрова характерність, форма твору, будова мелодії, ритмічні і темпові особливості, кульмінаційні зони; інтонування і фразування мелодії, динамічний план, агогічні особливості, педалізація та інші.

Опрацювання 3-5 п'єс різних за характером, жанром та стилем. Формування виконавського задуму. Детальна робота над текстом. Практичне освоєння твору, визначення закономірностей синтаксису музичної мови, композиційної логіки. Ознайомлення з прийомами педалізації, художні функції правої педалі, її епізодичне використання.

Вивчення підготовчих вправ. Розвиток аплікатурної дисципліни, вироблення автоматизації рухів. Поняття позиції та їх класифікація. Координація та синхронність рук, виховання піаністичної пластики.

Вивчення гами E-dur, 2-3 етюдів або п'єси моторного характеру.

Підбір на слух мелодій з різноманітним фактурним супроводом. Читання з листа та гра в ансамблі.

Змістовий модуль 20. Підготовка програми до концертного виступу

Вибір та вивчення музичних творів до програми концертного виступу: дві різнохарактерні п'єси та народна пісня (спів з акомпанементом). Проведення виконавського та методичного аналізу творів (зміст, характеристика музичних образів; засоби, які використовував композитор для створення цих образів; виразні засоби, за допомогою яких виконавець реалізує задум автора на інструменті).

Детальне відпрацювання творів. Робота над цільністю музичної форми, виразністю виконання. Виступ на академконцерті.

3. Рекомендована

література Базова

1. Вахромеев А. Елементарна теорія музики: К: Музична Україна, 2003. – 277 с.
2. Гриднева Н. Хочу грати на роялі: Київ: Музична Україна, 2015. 200с.

3. Смаглій Г., Маловик Л. Основи теорії музики: Підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтв: Харків: Факт, 2005. – 384с.
4. Способін І. Елементарна теорія музики: К: Музична Україна, 2008. – 284 с.
5. Милич Б. Фортепіано 1клас: Київ: Музична Україна, 1992. – 144с.
6. Ніколаєв А. Школа фортепіанної гри: Київ: Музична Україна, 1998.
7. Саратський О. Цвіте терен. Київ: Музична Україна, 2014. – 28с.

Допоміжна

1. Асаф'єв Б. Музыкальная форма как процесс: М: Советский композитор, 1971. – 234 с.
2. Артоболевская А.Д. Первая встреча с музыкой: М.: Советский композитор, 1986. – 240с.
3. Вершиніна Л. Музичні сходинки. Київ: Музична Україна, 2010. – 64с.
4. Виноградов Г., Красовская Е. Занимательная теория музыки:
5. М: Музыка, 1991. – 270 с.
6. Баренбойм Л А. Путь к музицированию: М.: Советский композитор, 1979.
7. риль І. Практичний курс джазової імпровізації для фортепіано, 2016.
8. Бах. Поліфонічні твори: К: Муз. Україна, 2017. – 87с.Вершиніна Л. Музичні сходинки. Київ: Музична Україна, 2010. – 64с.
9. Виноградов Г. Елементарна теорія музики та сольфеджіо: Київ.: Музична Україна, 1973. – 326 с.
10. Дудка Ф. Основи нотної графіки: К: Музична Україна, 1977. – 235 с.
11. Лисько З. Музичний словник: К: Музична Україна, 1994. – 575 с.
12. Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. Москва: Музыка, 1990. – 270 с.
13. Милич Б. Маленькому пианисту. Київ: Музична Україна, 1989. – 148с.
14. Назайкинский Е. О музыкальном темпе . М.: Музыка, 1965. – 324 с.
15. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке. Москва: Владос, 2003. – 248 с.
16. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. Київ: Музика, 2015. – 324 с.
17. Попова Т. О музыкальных жанрах и формах. М.: Музыка, 1981. – 260 с.
18. Подвала В. Давайте сочинять музику: К: Музична Україна, 1988. – 112с.

19. Ройтерштейн М. Основы музыкального анализа. М.: Владос, 2001. – 112 с.
20. Способин И. Музыкальная форма. М.: Музыка, 1984. – 348 с.
21. Сокол О. Теорія музичної артикуляції. – К., – 1995.
22. Сасько Г. Граю джаз. К: Гроздь, 2002. – 111с.
23. Смирнова Т. Фортепиано. Интенсивный курс: М.: РИФ Криптологос, 1992.–56с.
24. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки. М.: Музыка, 1973. – 248 с.
25. Хромушін О. Посібник джазової імпровізації: Київ: Музична Україна, 2017.
26. Шелестова Е., Чикаренко М. Перлини українського фортепіанного ансамблю, 2016. – 80с.
27. Юцевич Ю. Словарь музичних термінів. Київ: Музична Україна, 1988. – 263 с.

Інформаційні ресурси:

1. www.bdpu.org (сайт БДПУ, library)
2. Медіатека ІППОМ – 5В 308
3. Електронні підручники
4. Сайт університету
5. Медіатека кафедри Хоріографії – 5В 500
6. ru.wikipedia.org/wiki/Теория_музыки
7. ru.wikibooks.org/wiki/Теория_музыки..
8. academy.com.ua
9. studmed.ru/osnovy-garmonii-i-te...
10. Основи нотної грамоти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=E4Y8n_v5PDk.
11. Основи нотної грамоти для піаніста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=wib3Xh_FizM.

4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання:** основне запитання, додаткові, допоміжні, індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване, метод тестового контролю, екзамен.
5. **Засоби діагностики успішності навчання:** усні опитування, стандартизовані тести, презентації музичних творів за кожною темою, творчі проекти.